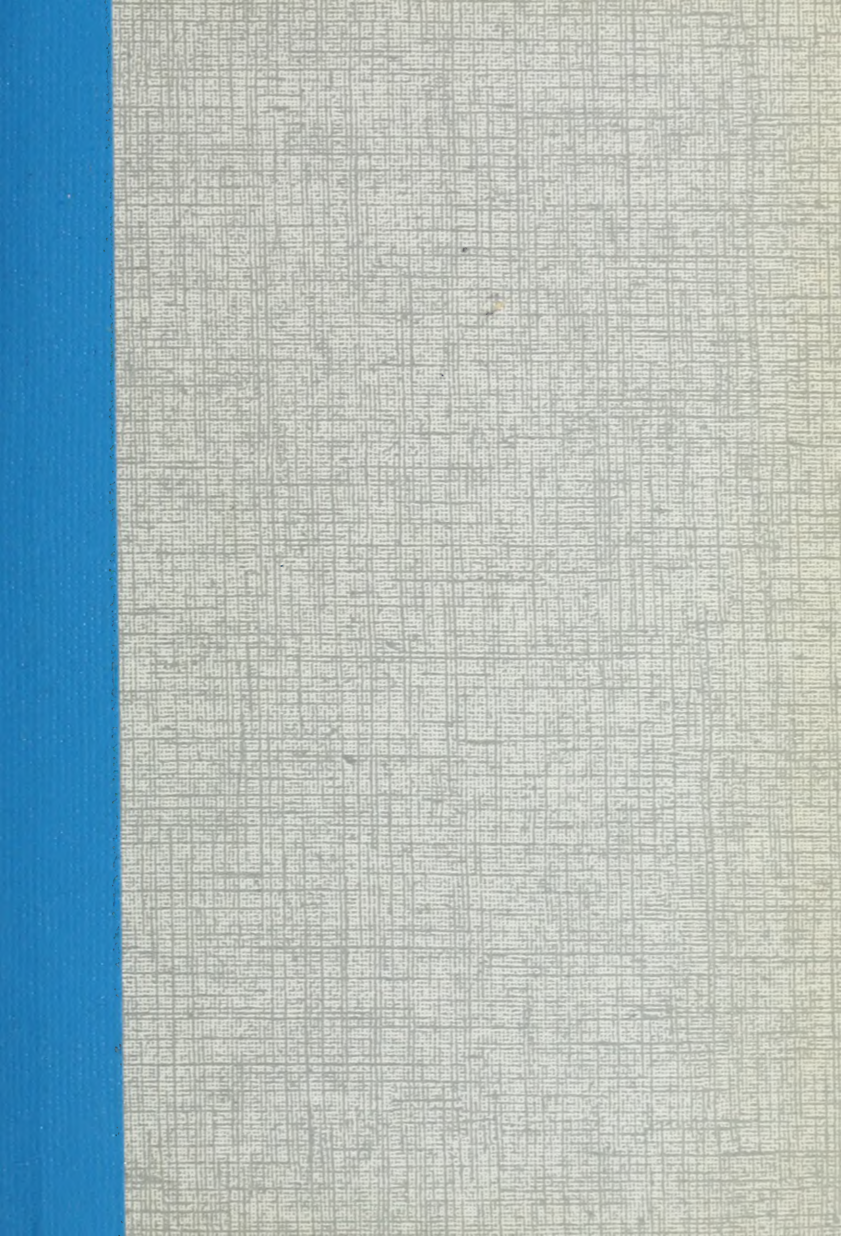

Актъ I.

Сцена 1.

МАРІИКА (*сама сидитъ и шіе*).

Отъ и мясницѣ минаютъ, а менѣ усе байдуже. Уже майже всѣ мои ровесницѣ поôтдавалися, а я выбираю тай выбираю и выбрати менѣ годѣ. Зарôвно люблю Петра якъ и Ивана, — тожь и тяжко менѣ котрогось изъ нихъ двохъ выбраты. — И сей красный и той хорошій, и сей богатый и той не безъ гроша. Боженьку святый! порадь менѣ, котрого выбрати, бо я не знаю, не могу выбраты; — порадитись батька та неньки, та що? — ненька каже: Иди за Ивана; ôнъ хочь и бѣднѣйшій, но красшій и статочнѣйшій ôтъ Петра, а статокъ бôльше значитъ ôтъ богацтва, бо оно, где нестаточный господарь, минетъ ся, а где статочный, то приростаетъ.

А батько снова кажутъ: иди за кого хочешь, щобысь потôмъ на насъ не нарѣкала... Та вжежь по моей гадцѣ пôйшла бы ты за Петра, ôнъ хочь не такъ хорошій, якъ Иванъ, но богатый, а богатство нынѣ щось значитъ. — Правда, ôнъ троха не статокъ, но оженивши ся, поправитъ ся, постаткуе... По правдѣ, и я волю Петра, ôнъ и красшій и веселѣйшій — якъ заговоритъ, або заспѣвае, то ажь любо слухати, а Иванъ, правда майже такъ само хоро-

шій, но не такій добрый, не такій веселый, якъ Петро... Все лишь менѣ Петромъ докучае *(за сценою чути кроки)*. Отъ ктось иде, — певно Иванъ.

Сцена 2.

Марійка и Иванъ.

ИВАНЪ *(входитъ съ правои стороны)*. Добрый-день, Марійко! Чого такъ задумалась?

МАРІЙКА *(до себе)*. Бачь якъ я угадала. *(Голосно)*. Ничого, мене голова болитъ.

ИВАНЪ. Чогось, чогось... Певно въ голову влѣзъ Петро, та вертитъ, якъ хробакъ въ хрôнѣ.

МАРІЙКА *(стрясаесь и говоритъ про себе)*. Боже, якій ôнъ недобрый.

ИВАНЪ. Чого стряслась, чи не правда? правда, що такъ?

МАРІЙКА. Правда.

ИВАНЪ *(сумно)*. То ты вже мене не любишь?

МАРІЙКА. люблю обохъ однаково... *(до себе)*, Ой Петрусю! кобы ты знавъ, въ яку ты мене бѣду впровадивъ.

ИВАНЪ. Обохъ однаково!?... Но скажи менѣ Марійко *(бере ю за руку)*, скажи для кого зъ насъ двохъ хочь одна искорка любови больше горитъ въ твоемъ серденьку?...

МАРІЙКА. Признаюся тобѣ, зъ болемъ сердця, що для Петра.

ИВАНЪ. Для Петра!? Такъ то ты вже мене не любишь, не любишь... а по щожь ты мене зво-

дила!? — про-кля-та здраднице, прокля.... (*встримуе ся)*. Марійко! я тебе люблю... я тебе люблю надъ свое житье, я безъ тебе не могу жити... скажи лишь одно слово, скажи, що мене бôльше любишь, якъ Петра... Скажи, що не любишь его, а я буду найщастливѣйшій на свѣтѣ!... Скажи!...

МАРІЙКА. Сердцю годѣ розказати!

ИВАНЪ. То ты таки не любишь... пожди!... пожди проклята здраднице, пожди! я пôмщу ся — крôваво пôмщу ся... потрафлю ся пôмстити... (*ôтходитъ*). Бувай здорова!... *(До себе)*. Прійду нынѣ въ сваты, може она лишь такъ дрочитъ ся со мною, попробую, а если нѣ, то пôмщу ся крôваво *(ôтходитъ)*.

Сцена 3.

Марійка и Чайка (отецъ входитъ).

ЧАЙКА. Чого хотѣвъ тутъ якійсь парубокъ?

МАРІЙКА *(до себе)*. Що я скажу, що я скажу *(голосно)*. Пытавъ ся за вами.

ЧАЙКА. За мною? Чогожь бы ôнъ хотѣвъ ôтъ мене? *(по хвилѣ)*. Чогось голодъ вже чую... въ черевѣ воркае... Чи обѣдъ вже готовъ?

МАРІЙКА. Готовъ, готовъ любый батеньку; прошу до свѣтлицѣ, неня вже давно кликали на обѣдъ!

ЧАЙКА *(ôтходитъ)*. А ты чому не идешь?

МАРІЙКА. Чогось мене голова болитъ... я заразъ прійду.

Сцена 4.

Марійка (сама).

Обѣдъ! по що менѣ вже обѣду, уста бы ѣли, та въ ротъ не лѣзе... якась туга тисне цердце... Казавъ Иванъ, що пôмститъ ся!... не знати на кимъ... на менѣ, чи на Петрѣ?... О вжежь волѣлабъ я, щобъ на менѣ... — Но чого менѣ журити ся, — Богъ ласкавый, якось то буде... Прочь зъ журбою — *(спѣвае пôвголосомъ)*.

А я люблю Петруся,
Тай сказати бою ся,
Ой бѣда не Петрусь
Бѣле личко, чорный усъ.

Сцена 5.

Перто и Марійка.

ПЕТРО. Славно, славно Марійко! где ты такъ гарного голосочку дôстала... дѣйстно мовь птичка.

МАРІЙКА. Отъ такъ, зъ туги собѣ заспѣвала.

ПЕТРО Бувъ може Иванъ?

МАРІЙКА. Бувъ.

ПЕТРО. Бувъ! — и щожь?

МАРІЙКА. Що? Питавъ ся, кого я бôльше люблю, чи его, чи тебе, а коли я ôтповѣла, що тебе... грозивъ пôмстою (*стрясае ся)*. Ахъ! якъ я его бою ся... якій ôнъ страшный... ôтходивъ!

ПЕТРО. Е кто бы то его пôмсти боявъ ся...

но скажи менѣ моя люба, моя кохана Марійко, чи ты дѣйстно мене любишь?

МАРІЙКА (*соромливо*). Такъ.

ПЕТРО (*обôймае ею*). Но чи батько та ненька згодять ся на тое, щобы я присылавъ сватôвъ?

МАРІЙКА. Не знаю!

Сцена 6.

Тѣ самѣ, (Чайка и Олена входятъ).

ПЕТРО. Слава Ісусу Христу. (*Цѣлуе обое въ руку*).

ЧАЙКА. На вѣки слава.

ПЕТРО. Може будете гнѣвати ся, що я такъ самъ на самъ съ Марійкою розмовляю.

ОЛЕНА. Если она противъ сего ничого не мае, то мы и стôлько нѣ.

ПЕТРО. А що бы вы на тое сказали, если бы я прислала до васъ сваты и попросили о руку Марійки?

ЧАЙКА. То ôтъ неи залежитъ (*до Марійки*). А ты що на тое?

МАРІЙКА. Якъ вы скажете!

ЧАЙКА. Ну якъ то кажутъ: Най ся дѣе воля Божа, намъ съ нею годитись треба. Благослови Господи!

ПЕТРО (*переривае*). Пождѣтъ, еще нема нѣ сватôвъ, нѣ рушникôвъ, а вы вже и благословите!

ЧАЙКА. Еще нема?...! (*оглядаеся*).

(*За сценою чути стокôтъ. Петро выходитъ на лѣво*).

Сцена 7.

(*На сцену входятъ Иванъ и двохъ сватôвъ*).

І-шій СВАТЪ. Дай Боже всего гаразду! Слава Іисусу Христу!

ЧАЙКА. Слава на вѣки вѣковъ.

ІІ-гій СВАТЪ (*ôткашлюе и говоритъ*). Мы люди подорожнѝ, зъ землѣ нѣмецкои, зъ краю турецкого; ѣздимо, ходимо, падкуемо, туды, сюды, годѣ допытати ся, годѣ на слѣдъ натрафити, где тая хорошая дѣвиця-суниця, ажь мы слѣдъ найшли и до Вашой хаты-палаты зъ сымъ княземъ (*показуетъ на Ивана*) прійшли.

ЧАЙКА. Просимо ôтпочати подорожнѝ гостѣ.

ІІ-гій СВАТЪ Закимъ спôчнемо изъ далекой дороги, скажѣтъ, ôтдасте, чи нехай еще пôдросте.

І-шій СВАТЪ. (*Наливае водку въ килишокъ*). Чи напьешь ся дѣвчино!

МАРІЙКА (*ôтвертаетъ ся и спѣваетъ*).

Въ нашôй церквѣ, на науцѣ
Панъ-отецъ казали,
Щобы люди горѣлоньку
Пити перестали:

Перестаньте добрѝ люди,
Ту горѣлку пити,

А буде вамъ добре, щастно
На тôмъ свѣтѣ жити.

II-гій СВАТЪ. Ой нѣ дѣвчино, не такъ... не тра упивати ся, то правда, но...

МАРІЙКА (*до себе*). Каже не треба упивати ся, а самъ пяный, ледви на ногахъ держитъ ся... а нôсъ червоный, якъ буракъ.

II-гій СВАТЪ (*дальше*). Но не треба вырѣкати ся горѣлки, бо горѣлка, бачишь и лѣкъ на хоробу и потѣха въ журбѣ (*спѣваетъ храпливо*).

Горѣлонько, горѣлонько,
Моя ты подруго,
При тобѣ я позабуду,
Свою журбу-тугу.

При тобѣ я позабуду,
На всяке лихонько,
Тому тебе не зречу ся
Моя ты сестронько.

МАРІЙКА. Та вже чи сякъ, чи такъ, та вы не надпочинайте горѣлки и заходу собѣ не робѣть.

І-шій СВАТЪ. Не пье! Се значитъ ôтмовляе!

МАРІЙКА. Такъ.

ИВАНЪ. Такъ?! Ты ôтмовляешь менѣ?!...

МАРІЙКА (*рѣшучо*). А такъ!

ИВАНЪ (*до Чайки*). А вы, що кажете?

ЧАЙКА. Якъ Марійка, такъ и я, я ей силувати не буду.

ИВАНЪ. Она ôтмовляе!

ЧАЙКА. То и я ôтмовляю.

ИВАНЪ. Коли такъ, то пôмста на васъ, пôмста! кровавая месть!

Оба СВАТЫ (*разомъ*). Го-го! пôмста! пôмста! месть!..

(*Шуфльеръ звонитъ. — Заслона спадаетъ*)

Конецъ I-го акту.

Актъ II.

(Сцена та сама якъ передъ тымъ).

Сцена 1.

МАРІЙКА (*сама сидитъ и шіє*).

Такъ — вже скôнчено. Повязаламъ Петрусеви ручники, та якось легше на серлци стало. Но совѣсть мене гризе... Слова Ивана „пôмста" осталисъ мнѣ въ памяти и не дають спокою. Перше, правда, любила я его, но колимъ пôзнала Петра, то ôтразу ôтвернуламся ôтъ Ивана, а Петра въ серце приняла, бо Петрусь и красшій и богатшій ôтъ Ивана, а менѣ ся здае, що навѣть горячійше мене любитъ, а и отецъ на мое вѣнчанье зъ Иваномъ чомусь непохочувавъ згодити ся, а на Петрове, то и заразъ згодивъ ся.

Сцена 2.

(*Входитъ Чайка*).

ЧАЙКА. Пôйди но Марійко, и принеси менѣ горѣлки; чогось въ серединѣ мене болитъ

МАРІЙКА. (*неохотно бере фляшку и хоче ôтходити*).

ЧАЙКА. А съ чимъ же ты идешь? на маешь на пôвкватирку... а скоро вертайся.

МАРІЙКА (*ôтходитъ*).

ЧАЙКА (*самъ*). Якось вже Марійка веселѣйша, не така, якъ була передъ сватаньемъ Петра, такъ

ходила, якъ яка тѣнь, нѣ ѣсти, нѣ пити (*хватаетъ ся за черево*). Ооохъ якжежь менѣ по черевѣ воркоче, мовь бы пироги кипѣли. Кобы найскорше зъ горѣлкою вернулась... Горѣлка, то найлучшій лѣкъ на бôль живота, а еще зъ перцемъ, то не тра цидулы ôтъ доктора.. Ага! правда! забувъ-емъ дати на перецъ... е... може у старои где еще знайде ся трохи... (*за сценою чути кроки*). Ктось иде, може она... нѣ не она, то якійсь парень, то тяжкіи кроки — ая!

Сцена 3.

(*Входитъ Петро*).

ПЕТРО. Слава Іисусу (*цѣлуе его въ руку*).

ЧАЙКА. Слава на вѣки! а що скажешь нового!

ПЕТРО. Та ничь, отъ такъ скучно чогось стало за Марійкою и за вами, та и прійшовъ васъ ôтвѣдати.

ЧАЙКА. Се! скажи за Марійкою, не за мною.

ПЕТРО. Та правду сказавши такъ!

Сцена 4.

(*Марійка входитъ съ фляшкою*).

ПЕТРО (*кланяе ся ей*). Добрый-день Марусю.

МАРІЙКА. (*весело*). Ахъ Петро!

ЧАЙКА. Но чого такъ зъ далека, чому не привитаете ся, прецѣнь вы вже свои. Привитайте ся,

привитайте ся, не буду вамъ перешкаджати (*отходитъ*).

МАРІЙКА. Петре, Петрусю! чого менѣ такъ весело, такъ радôстно при тобѣ; — (*обнимаются*) — здае ся, що якъ бымъ мала крыла, то бымъ до тебе злетѣла... Любый мôй...

(*Шуфльеръ пукае*).

ПЕТРО (*обнимае ей и цѣлуе, а потôмъ спѣвае*).

Якъ бы не Марися,
Я бы не женивъ ся,
Бо Марися гарна
Сподобала ми ся.
Запалила душу
Женити ся мушу.
А я хлопецъ добрый
Тай не волоцюга,
Где дѣвчину чую
Тамъ переночую.

МАРІЙКА (*грозитъ ему зъ легка пальцемъ*). — Где то ты такихъ спѣванокъ научився.

ПЕТРО. По свѣтѣ широкôмъ, голубко.

(*По короткôй павзѣ знову обнимаютъ ся*).

Сцена 5.

(*Незамѣтно входитъ Иванъ зъ пистолетомъ*).

ИВАНЪ (*до себе заздрôсно*). О! якъ обнимаютъ ся. Убивъ бымъ обое! — та нѣ, Петро не выноватый;

(*мѣряе и кричить голосно*). Гинь проклята здраднице! гинь тутъ заразъ! (*стрѣляе до неи*).

МАРІЙКА (*ранена падае*). Охъ, Охъ, Охъ!

ПЕТРО (*кидаесь люто на Ивана и валитъ на землю*).

Сцена 6.

(*Вбѣгають паробки, родичѣ Марійки, пôдносять ею, и выпроважають до сосѣднои комнаты*).

ПЕТРО (*до парôбка*). Бѣжи по полицію!

ИВАНЪ (*борется ся съ Петромъ*). Пусти мене, бо и тебе тое чекае...

ПЕТРО (*тримае его мôцно*). Пожди но братчику! — заразъ тебе засадять до Ивановои хаты, — а потôмъ на шнурокъ... (*до себе*). Охъ! Марійко моя дорога!...

Сцена 7.

(*Входятъ полицаи*).

ПОЛИЦАЙ. Що тутъ ся стало!? бôйка? розбôй? крадѣжь, чи що?!!

ПЕТРО. Сей опришокъ выстрѣливъ до дѣвчины, и забивъ ей (*до себе*). Охъ! Охъ! Марійко!

ПОЛИЦАИ (*звязуютъ мотузкомъ руки въ задъ Иванови*). А теперь маршь до арешту! (*выходятъ*).

ИВАНЪ (*обертае ся*). Бувай здоровъ брате! мы еще оба порахуемъ ся.

ПЕТРО (*самъ, падае на лавку*). Ранивъ, убивъ, мою бѣдну Марусеньку. (*Хоче ити до сосѣдныхъ дверей*). Отворѣтъ! Пустѣтъ! Що се? Чому мене не хочутъ пустити. Можевже не жiе... О Боже! на саму гадку дрощь мене перенимае, цѣлый трясу ся... О! пожди розбôйнику проклятый! заплатятъ тобѣ за се, подиндаешь на шибеницѣ... а нѣ то замкнутъ тя, що и свѣта Божого не побачишь, та будешь сидѣти пôдъ землею, а щуры та всяка погань будутъ тобѣ боки обгрызати, поки не сконаешь якъ песъ. Але що менѣ зъ того, тымъ Марусѣ ôтъ болю не ôткуплю. Охъ! Марусю, ты жiешь еще? (*Пукае до дверей*).

Сцена 8.

(*Входитъ Чайка*).

ЧАЙКА. Успокôй ся, Петре! — Маруся жiе, — слаба дуже — куля гдесь встромилась въ груды!

ПЕТРО Охъ Марусю! радшебъ ôнъ мене бувъ забивъ нѣжь тебе. За щожь ты терпишь? (*до Чайки*). Батько позвольте пôйти менѣ хотяй разъ поглянути на ню!

ЧАЙКА. Нѣ не можна! Ще бôльше розранишь ей сердце! Опôсля якъ прiйде до себе. Она теперь спитъ. А щожь съ тымъ драбомъ сталося?

ПЕТРО. Забрали до Ивановой хаты.

ЧАЙКА. Ну, котюзѣ по заслузѣ! Ему се належалось. Господи скарай его за се!

(*За сценою чути жѣночiй плачь*). Моя Марусенько; Обôзвись до мене. (*Чайка выбѣгае*).

ПЕТРО (*самъ переляканый*). Не жіе вже. О! Боже не карай мене такъ тяжко! (*Падае омлѣлый*, — *по хвили пробуджуе ся*). Не жіе! чи се сонъ, чи правда?! За щожь ты мене Господи такъ тяжко караешь?!! За щожь забравъ Ты менѣ мôй найдорожшій скарбъ, — мою любу Марусю?!

Сцена 9.

(*Входитъ Заплаканый Чайка*).

ЧАЙКА. Не хули Бога Петре. Богъ давъ. — Богъ взявъ, най ся дѣе Его святая воля...

ПЕТРО. Прости менѣ Боже тую образу!... А щожь Марійка?! Не жіе?!

ЧАЙКА (*плачучи*). Успокôй ся Петре! Менѣ самому жаль!... Щожь робити — она конае.

ПЕТРО (*поводячи довкола очима мовь божевôльный, выкрикуе и падае омлѣлый*).

(*Шуфльеръ звонитъ. — Заслона спадае*).

Конецъ II. акту.

Актъ III.

(Хата Чайки, пôдъ ôкномъ на лавѣ лежитъ Марійка конающа, прибрана въ вѣнецъ, въ рукахъ свѣчка. Подальше стоятъ заплаканѣ отецъ и мати. Кôлькоро людей ôтмовляютъ молитвы. На сцену входитъ божевôльный Петро и сѣдае на лавѣ).

Сцена 1.

ПЕТРО. Дивись, дивись, яка гарна зъ Марійки молода, якій красный сей вѣнецъ, а Иванъ, якій гарный молодый — гарна пара. — Бачь! теперь ступаютъ они на церковный порôгъ — бачь! клякаютъ передъ престоломъ, а теперь проводитъ имъ священникъ присягу — отъ и слова, котрѣ вымовляе, що „не слюбовала ты никому любови" а теперь знову перстенѣ мѣняютъ, а дальше иде Иванъ праворучь Марійки, такій веселый и усмѣхненый, а она бачь! чогось заплакана, чогось не весела... — дѣйстно, въ ней не слюбъ, а якбы похоронъ ôтбувавъ ся. Отъ вернули уже до дому, выпили по чарцѣ на здоровье молодой пары. Музыка грае, а они крутятъ ся. Часъ и менѣ уже тамъ, тажъ я дружба.

(Притомнѣ, котрѣ черезъ цѣлый часъ съ задивованьемъ дивились, щось говорятъ до себе).

ОЛЕНА. Але Христа рады, щожь се ты Петре плетешь о якôмсь слюбѣ, о музыцѣ, танцяхъ - намъ не до того; тутъ поглянь лишь лежитъ твоя люба Марійка конающа!...

ПЕТРО (*смѣючись*). Марійка... о она теперь щасливa, бачивъ-емъ, якъ она ишла до слюбу, якъ Иванови слюбовала, якъ до дому верталась, якъ танцюе, музыка грае... але и я часу не маю, прецѣнь я дружба... пôйду... (*ôтходитъ*).

ЧАЙКА. Що се съ хлопцемъ стало ся, збожеволѣвъ сердечный. О! почекай розбѣшако Иване! Богъ тебе тяжко покарае, що погубивъ ты двѣ невиннî души.

ОЛЕНА. Що за нещастливый, Господи помилуй его.

І-шій ГАЗДА. Що за добрый бувъ хлопецъ и такъ марно пôйде зъ сего свѣта.

ІІ-гій ГАЗДА. А все черезъ того розбѣшаку Ивана.

Сцена 2.

(*Входитъ звязаный Иванъ, за нимъ двохъ полицаевъ*).

ПОЛИЦАЙ. Чи позволите дядьку сему голодрабови вступити въ порôгъ вашого дому, нехай помолитъ ся за душу вашой конающой дочки, котру невинно зъ свѣта згладивъ. Просивъ ôнъ о тое, а урядъ бачте позволивъ ему на се, если вы згодитесь.

(*Иванъ и всѣ клякаютъ и молятъ ся*).

Сцена 3.

(*Петро входитъ и сѣдае на лавѣ*).

МАРІЙКА (*пôдноситъ ся поволи — освѣчена огнями бенгальскими*). Встаньте и не молѣтъ ся, (*ве-*

ликій страхъ видно на лицѣ, кождого кромѣ Петра, що сидитъ на лавѣ) я грѣшна мушу покутовати — звеламъ Ивана, котрый черезъ мене допустивъ ся убійства. Я справедливо терплю, але отъ сей — (*показуе на Ивана*) сей терпитъ невинно зъ моей причины. Длятого звертаюсь до тебе Иване и прошу тя „прости менѣ“.

ИВАНЪ. Я прощаю, але ты менѣ?

МАРІЙКА. Я тобѣ также. А теперь прошу васъ всѣхъ простѣтъ менѣ грѣшной.

ВСѢ. Прощаемъ, прощаемъ (*плачутъ всѣ*).

МАРІЙКА Теперь ты Петре просты менѣ.

ЧАЙКА. Петре! Петре! (*трясе его за рамя*). Марійка проситъ тебе о прощенье.

ПЕТРО (*на ничь не зважаючи*). Марійка уже погуляла, о она теперь щаслива, — хотѣвъ бымъ бути на ей мѣстци. Але и я въ мясницѣ оженюсь и буду также на ей мѣстци. Она не хотѣла ити за мене, но я ей прощаю, — она буде щаслива съ Иваномъ.

МАРІЙКА. (*кладе ся назадъ на лаву, всѣ клякаютъ — Петро стоитъ. — Освѣченье бенгальске*). Всѣ простили. — Дякую вамъ... (*замикае очи*).

(*Щуфльеръ звонитъ. — Заслона спадае*).

Конецъ.

ДѢЙСТВУЮЧІ ОСОБЫ:

ТЕОДОРЪ ЧАЙКА, богатый господарь.
ОЛЕНА, его жена.
МАРІЙКА, ихъ дочка.
ПЕТРО, любовникъ Марійки.
ИВАНЪ, его соперникъ.
І-шій СВАТЪ.
ІІ-гій СВАТЪ.
ПОЛИЦІЯ.
Паробки, кôлькохъ газдôвъ и газдинь.

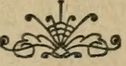
Рѣчь дѣе ся въ маломъ мѣсточку.
Сцена представляетъ мѣщанску хижу; — на право и лѣво двери.
Всѣ тры акты въ домѣ Чайки.

Остапъ Лесь.

...ТО ВИНЕНЪ.

Драма въ трехъ актахъ.

КОЛОМЫЯ.
Черенками и накладомъ М. Бѣлоуса.
1909.

Ostap, Les
Kto vynen'